

16.6.2020

LIIKENNE –JA VIESTINTÄMINISTERIÖ
(VN/10633/2020)

DIGITAALISET KEINOT KORONAVIRUSKRIISIN JÄLKIHOIDOSSA - TYÖRYHMÄN VÄLIRAPORTTI

YLEISTÄ

Palvelualojen ammattiliitto PAM ry (jatkossa PAM) kiittää mahdollisuudesta ottaa kantaa työryhmän väliraporttiin.

Koronavirus on aiheuttanut maailmanlaajuisen kriisin, jonka seurauksena eri sektoreilla on otettu käyttöön digitaalisia toimintamalleja mahdollistamaan elinkeinotoiminnan jatkumista, työssäkäyntiä, opastusta ja koulutusta, kulttuurin tuottamista ja käyttöä, perusterveydenhoidon palveluita, sekä yleisesti korvaamaan fyysistä kanssakäymistä ja lieventämään kriisistä aiheutuneita taloudellisia menetyksiä. Voidaan nähdä, että samalla suhtautuminen uusiin asioimisen muotoihin, välineisiin ja palveluihin on muuttunut nopeasti. Kuitenkin on huomattu, että digitalisoitumisen aikakaudella on uusia tarpeita huolehtia yhteiskunnan toimintavarmuudesta, päätöksenteosta, kansalaisten osallisuudesta ja yhdenvertaisuudesta.

Liikenne –ja viestintäministeriö asetti toukokuun alussa työryhmän laatimaan suunnitelman toimenpiteistä, joilla COVID-19-pandemian aikainen digitalisaatiokehitys vakiinnutetaan. Hallitusohjelman mukaisesti tavoitteena on edistää sosiaalisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestävästä yhteiskunnan rakentamiseksi tarvittavaa digitalisaatiokehitystä. PAMin edustaja on osallistunut em. työryhmän työskentelyyn.

PAMIN ESITYSTEN HUOMIOIMINEN TYÖRYHMÄN TOIMENPIDE-EHDOTUKSISSA

PAM on esittänyt työryhmässä seuraavia asioita huomioitavaksi toimenpiteissä:

- PAM toi työryhmässä esille, että työaikalainsäädäntö on juuri äskettäin uusittu ja siinä kohtuullisesti huomioitu aikaan ja paikkaan sitomattoman työn mahdollistaminen työsuhteissa. Työn tekeminen on paikasta riippumatta lähtökohtaisesti työaikalain piirissä. Työssä, jossa työntekijä itse voi määrittää työn tekemisen ajan ja paikan voidaan jo nyt sopia ns. joustotyöstä. Lisäksi säännöllistä työtä voidaan uuden lain mukaan järjestellä eri tavoin joustavasti. Raporttiluonnoksen toimenpide-ehdotuksessa 1. todetaan, että paikka- ja aikariippumattomuus vakiinnutetaan lainsäädäntöä (ml. työlainsäädäntö) ja ohjeistusta päivittämällä sekä kehittämällä henkilöstön osaamista, työoloja ja johtamista. Nyt raportista ei käy selväksi mitkä ovat työryhmän mielestä esimerkiksi työlainsäädännön päivittämistarpeet, vaikka niihin viitataan.
- Sosiaaliturvan toimeenpanon sujuvoittamiseksi tulisi ottaa käyttöön sähköiset B-lausunnot. Se parantaisi potilaan/asiakkaan asemaa päätöksenteon nopeutuessa ja ollessa tietoturvalisempää. Työryhmän esityksissä tätä ei ole huomioitu.
- Reilun kilpailutuksen edistämiseksi julkisissa hankinnoissa, pitäisi hankintalain poissulkemisperusteet olla nykyistä tehokkaammin käytössä. Tähän liittyen työryhmän raporttiluonnoksen toimenpidekohta 28. on tervetullut.
- Fiskaalisten kassajärjestelmien käyttöönotto ravintola-alalla ja kauneudenhoitoalalla edistäisi ko. toimialoilla reilua kilpailua, viranomaisten valvontamahdollisuuksia, vähentäisi harmaata taloutta ja lisäisi verotuloja. Fiskaalisia kassajärjestelmiä ei ole mukana työryhmän esittämässä toimenpiteissä.

16.6.2020

- Työpaikkojen käyttöön tarvittaisiin alusta osaamisen ja osaamisvajeiden arvioimiseksi. Yksi arvioimisen osa-alue olisi perusdigitaidot. Alusta olisi työnantajille alhaisen kynnyksen palvelua henkilöstön osaamistarpeiden arvioimiseksi. Jos osaamistarpeita havaitaan, työntekijä ohjataan julkiseen täydennyskoulutukseen. Työryhmä ei ole esittänyt välineitä osaamispuutteiden selvittämiseen.
- Tulorekisterin tietojen täysimittainen hyödyntäminen sosiaaliturvan toimeenpanossa. Tämä on hyvin huomioitu työryhmän toimenpidekohdassa 32.

KORONAKRIISIN VAIKUTUKSET ERI TOIMIALOILLA

Työryhmän väliraportissa ei ole käsitelty koronakriisin työllisyysvaikutuksia eri toimialoilla. Niiden esille nostaminen on perusteltua, sillä digitalisaation hyödyntämisellä ei ole kaikkialla pystytty paikkaamaan koronan aiheuttamia menetyksiä palvelukysynnässä. Digitalisaation merkitys koronakriisin akuuttien työllisyysmenetyksien paikkaamisessa pitää asettaa mittasuhteisiin. Raportissa tulee hyödyntää Työ- ja elinkeinoministeriön tilastoja. Niistä käy esimerkiksi ilmi, että huhtikuussa oli lomautettuna 9 929 myyjää (vrt. 2019 huhtikuu 128 hlöä) ja 8 170 kokkia (vrt.2019 huhtikuu 91 hlöä).

Raportissa todetaan, että esimerkiksi ravintola-alalla digitalisaatio on tarkoittanut ruokalähettiläpalveluita tarjoavien alustatalousyritysten roolin kasvamista. Raportissa tulee nostaa esille, että palvelut hoidetaan monesti työsuorittajien avulla, joilla ei ole perinteistä työntekijöiden suojaa. Työntekijöiden suojan heikentäminen ei ole PAMin mielestä sosiaalisesti kestävää digitalisaation hyödyntämistä.

DIGIOSAAMINEN

Toimenpidekokonaisuudessa Digiosallisuus – osaaminen ja yhdenvertaisuus nostetaan esille eri väestöryhmien tuen tarpeita digitaalisten mahdollisuuksien hyödyntämiseen. Itse raporttitekstissä todetaan mm. suomalaisten kuuluvan EU:n kärkimaihin digitaalisissa taidoissa. Perustaidoissa kuitenkin on monilla puutteita ja se heikentää heidän asemaansa työmarkkinoiden muutostilanteissa. Vuonna 2017 päättyneessä Turun yliopiston ICT-taidot kaupan alalla - hankkeessa kävi ilmi, että 68 prosentilla myyjistä oli puutteita ICT-osaamisessa. Myyjät pääsivät muita vähittäiskaupan ammattiryhmiä heikommin työpaikallaan osallisiksi ICT-osaamista vahvistavista koulutuksista. Tilastokeskuksen tuorein työolotutkimus kertoo, että työntekijöistä 43 prosenttia arvioi itsensä digitaidoiltaan korkeintaan pärjääjiksi (alemmista toimihenkilöistä 29% ja ylemmistä 23%). Digitaalisten työvälineiden hyödyntäminen vaatii työntekijöiden osaamisesta huolehtimisesta. Vain niin välineiden tarjoama tuottavuuspotentiali voidaan ottaa täysimääräisesti käyttöön.

PAMin mielestä on hyvä, että toimenpiteissä esitetään Työn ja työhyvinvoinnin kehittämisohjelman resurssien lisäämistä ja toimikauden pidentämistä. Raportissa olisi tarpeen nostaa esille pienten työpaikkojen ja matalan osaamisen ammateissa toimivien rajalliset mahdollisuudet päästä osalliseksi digitaalisten työvälineiden ja –palveluiden hyödyntämisestä. Vaikka raportti tunnistaa kielitaidon ongelmat yhdeksi pullokaulaksi digitaalisten palveluiden käytössä, ansaitsisi ulkomaalaistaustaisen työvoiman osallisuus palveluiden käyttäjinä raportissa monipuolisempaa käsittelyä.

16.6.2020

MUUTA

Digitalisaatiolla on monien asiantuntijoiden mielestä vaikutusta työvoiman tarpeeseen. On nähty, että jollain aikavälillä nimenomaan työvoimavaltaisilla matalan osaamisen palveluilla työn määrä vähenee. Työryhmän raportissa ei arvioida nopeutuneen digitalisaatiokehityksen vaikutusta työvoiman kysyntään. Samoin digitalisaation vaikutukset työhyvinvoinnille olisi tärkeä olla laajemmin esillä. Raportissa tulee ottaa huomioon, että monilla ammattiryhmillä on edelleen vähäiset vaikutusmahdollisuudet työaikoihin ja työskentelypaikkoihin. Digitalisaatio ei mahdollista läheskään kaikille aika- ja paikkasitomatonta työskentelyä, vaan voi tarkoittaa lähinnä työn mittaamisen ja muun kontrollin lisääntymistä.

Digitalisaation hyödyntämisellä voidaan hallitusohjelmassa todetulla tavalla tukea sosiaalisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestävästä yhteiskunnan rakentamisesta. Raportti tarvitsee selkeän osuuden, jossa arvioidaan miten siinä esitetyt toimenpiteet edistävät kestävästä kehityksestä eri osa-alueita.

Helsingissä 18.6.2020

PALVELUALOJEN AMMATTILIITTO

Annika Rönni-Sällinen
puheenjohtaja

Lisätietoja:

Antti Veirto
tutkimuspäällikkö
p. 0504657501
antti.veirto@pam.fi